

Vec C-212/20

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

12. máj 2020

Vnútroštátny súd:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

22. január 2020

Žalobcovia:

M.P.

B.P.

Žalovaná:

„A.“ vykonávajúci činnosť prostredníctvom spoločnosti „A.“ S.A.

Predmet konania pred vnútroštátnym súdom

Návrh na zaplatenie sumy 50.000 PLN z titulu súm, ktoré žalovaná neoprávnene prijala na základe nekalých zmluvných podmienok obsiahnutých v zmluve o úvere a týkajúcich sa valorizácie výšky úverových splátok a výšky dlhu žalobcov.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Články 3 ods. 1, 4 ods. 1 a 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica 93/13“)

Prejudiciálne otázky

1. Musí sa s ohľadom na článok 3 ods. 1, článok 4 ods. 1 a článok 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách a s ohľadom na odôvodnenia tejto smernice stanovujúce povinnosť vypracovania zmlúv jasným a zrozumiteľným spôsobom a nevyhnutnosť uskutočnenia výkladu priaznivejšieho pre spotrebiteľa v prípade pochybností, formulovať zmluvná podmienka upravujúca nákupný a predajný kurz cudzej meny v zmluve o úvere indexovanom v cudzej mene jednoznačne, t. j. tak, aby dlžník/spotrebiteľ mohol tento kurz sám kedykoľvek určiť, alebo je možné, aby s ohľadom na typ zmluvy spomenutý v článku 4 ods. 1 uvedenej smernice, na dlhodobý charakter zmluvy (v trvaní niekoľko desiatok rokov) a na fakt, že suma v cudzej mene podlieha neustálym zmenám (ktoré môžu nastať kedykoľvek), boli zmluvné podmienky formulované všeobecnejšie, a to aby odkazovali na trhovou hodnotu cudzej meny, čo by znemožňovalo vyvolanie značnej nerovnováhy v právach a povinnostiach strán s ujmou pre spotrebiteľa v zmysle článku 3 ods. 1 uvedenej smernice;
2. V prípade kladnej odpovedi na prvú [otázku], možno s ohľadom na článok 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách a s ohľadom na odôvodnenia tejto smernice vykladať zmluvnú podmienku týkajúcu sa určovania nákupného a predajného kurzu cudzej meny veriteľom (bankou) takým spôsobom, aby boli pochybnosti obsiahnuté v zmluve odstránené v prospech spotrebiteľa a aby bolo uznané, že zmluva stanovuje nákupný a predajný kurz cudzej meny nie svojvoľne, ale na základe voľného trhu, najmä v situácii, kedy obidve strany rovnako porozumeli zmluvným podmienkam stanovujúcim nákupný a predajný kurz cudzej meny, alebo kedy sa dlžník/spotrebiteľ o predmetnú zmluvnú podmienku v čase uzavretia zmluvy a jej vykonania

nezaujímal, a takisto sa neoboznámil s obsahom zmluvy vo chvíli jej uzavretia ani počas celej doby jej trvania.

Relevantné právne predpisy Spoločenstva

Smernica 93/13: odôvodnenie 20, článok 3 ods. 1, článok 4 ods. 1 a článok 5.

Relevantné vnútroštátne právne predpisy

Kodeks cywilny - ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Občiansky zákonník – zákon z 23. apríla 1964, Dz. U. č. 16, položka. 93, v znení neskorších zmien)

Článok 65

§ 1. Prejav vôle je potrebné vykladať v súlade so zásadami spoločenského spolunažívania a s ustálenými zvyklosťami s prihliadnutím na okolnosti, za akých bola táto vôľa vyjadrená.

§ 2. V zmluvách treba skúmať skôr to, aký bol spoločný zámer zmluvných strán a cieľ zmluvy, a neopierať sa o ich doslovné znenie.

Článok 353¹

Zmluvné strany môžu svoj právny vzťah upraviť podľa slobodnej vôle, pokiaľ jeho obsah alebo účel neodporuje povahe (charakteru) vzťahu, zákonu alebo zásadám spoločenského spolunažívania.

Článok 385¹

§ 1. Ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, ktoré neboli dohodnuté individuálne, nie sú pre spotrebiteľa záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý hrubo porušuje jeho záujmy (nedovolené zmluvné podmienky).

Uvedené neplatí pre zmluvné podmienky týkajúce sa hlavných plnení strán, vrátane ceny alebo odmeny, ak boli jednoznačne formulované.

§ 2. Ak nejaká zmluvná podmienka nie je podľa § 1 pre spotrebiteľa záväzná, ostatné časti zmluvy zostávajú pre strany záväzné.

§ 3. Za zmluvné podmienky, ktoré neboli dohodnuté individuálne, sa považujú tie podmienky, ktorých obsah spotrebiteľ nemohol reálne ovplyvniť. To platí najmä pre zmluvné podmienky, ktoré pochádzajú zo vzorovej zmluvy, ktorú spotrebiteľovi navrhla druhá zmluvná strana.

§ 4. Dôkazné bremeno toho, či zmluvné podmienky boli dohodnuté individuálne, nesie tá zmluvná strana, ktorá sa na to odvoláva.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (zákon z 29. augusta 1997 o bankách (kodifikované znenie Dz. U. 2019 položka 2357))

Článok 69 v súčasnom znení

1. Zmluvou o úvere sa banka zaväzuje poskytnúť dlžníkovi na čas stanovený v zmluve peňažnú sumu určenú na dohodnutý účel a dlžník sa zaväzuje použiť ju za podmienok stanovených zmluvou, splatiť sumu užívaného úveru zvýšenú o úroky v uvedených lehotách a zaplatiť províziu za poskytnutý úver.

2. Zmluva o úvere musí byť uzavretá písomne a musí uvádzať najmä:

- 1) označenie zmluvných strán;
- 2) výšku úveru a menu, v ktorej je úver poskytnutý;
- 3) účel, na ktorý bol úver poskytnutý;
- 4) pravidlá a lehoty splácania úveru;
 - 4a) v prípade zmluvy o úvere denominovanom alebo indexovanom v inej mene, než je poľská mena, podrobné pravidlá určovania spôsobov a lehôt pre výpočet výmenného kurzu, na základe ktorého sa vypočíta najmä výška úveru, jeho tranže a splátky a úroky, ako aj pravidlá prepočtu na menu, v ktorej je úver poskytnutý alebo splácaný;
- 5) výška úročenia úveru a podmienky jeho zmeny;
- 6) spôsob zabezpečenia splatenia úveru;
- 7) rozsah právomocí banky spojených s kontrolou využívania a splácania úveru;
- 8) lehoty a spôsob poskytnutia peňazí dlžníkovi;
- 9) výšku provízie, ak ju stanovuje zmluva;
- 10) podmienky zmeny a zrušenia zmluvy.

3. V prípade zmluvy o úvere denominovanom alebo indexovanom v inej mene, než je poľská mena, môže dlžník splatiť istinu a úroky a úplne alebo čiastočne predčasne splatiť úver priamo v tejto mene. V takom prípade zmluva o úvere tiež stanovuje spôsoby otvorenia a vedenia účtu určeného na zhromaždenie finančných prostriedkov určených na splatenie úveru a pravidlá splatenia prostredníctvom tohto účtu.

Článok 69 v znení platnom v čase uzavretia zmluvy, teda k 16. máju 2008, stanovoval:

1. Zmluvou o úvere sa banka zaväzuje poskytnúť dlžníkovi na čas stanovený v zmluve peňažnú sumu určenú na dohodnutý účel a dlžník sa zaväzuje použiť ju za podmienok stanovených zmluvou, splatiť sumu užívaného úveru zvýšenú o úroky v uvedených lehotách a zaplatiť províziu za poskytnutý úver.

2. Zmluva o úvere musí byť uzavretá písomne a musí uvádzať najmä:

- 1) označenie zmluvných strán;
- 2) výšku úveru a menu, v ktorej je poskytnutý;
- 3) účel, na ktorý bol úver poskytnutý;
- 4) pravidlá a lehoty splácania úveru;
- 5) výšku úročenia úveru a podmienky jeho zmeny;
- 6) spôsob zabezpečenia splatenia úveru;
- 7) rozsah právomocí banky spojených s kontrolou využívania a splácania úveru;
- 8) lehoty a spôsob poskytnutia peňazí dlžníkovi;
- 9) výšku provízie, ak ju stanovuje zmluva;
- 10) podmienky zmeny a zrušenia zmluvy.

Článok 111 v čase uzavretia zmluvy, teda k 16. máju 2008, stanovoval:

1. Banka je povinná v mieste výkonu svojej činnosti zverejniť všeobecne dostupným spôsobom:

- 1) uplatňované úrokové sadzby prostriedkov na bankových účtoch, úverov a pôžičiek,
- 2) uplatňované sadzby provízií a výšku vyberaných poplatkov,
- 3) lehoty kapitalizácie úrokov,
- 4) uplatňované kurzy cudzích mien;
- 5) účtovnú uzávierku s posudkom audítora za posledné obdobie podliehajúce kontrole,
- 6) zloženie predstavenstva a dozornej rady banky,
- 7) informácie o podmienkach vykonávania cezhraničných prevodov,

8) mená osôb oprávnených preberať záväzky v mene banky alebo organizačnej jednotky banky,

9) informácie o podnikateľských subjektoch alebo zahraničných podnikateľských subjektoch podľa článku 6a ods. 1 v rozsahu, v akom pri vykonávaní činnosti na účet organizačnej jednotky banky podľa tohto ustanovenia získavajú prístup k informáciám, na ktoré sa vzťahuje bankové tajomstvo.

2. Okrem informácií uvedených v odseku 1 sú družstevné banky povinné uviesť tiež rozsah svojej činnosti, ako aj činnosti prepojených bank.

Ustawa o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997 r. (zákon o poľskej národnej banke z 29. augusta 1997, Dz. U. 2019 položka 1810)

Článok 1

Národná banka Poľska (ďalej len „NBP“) je centrálnou bankou Poľskej republiky.

Článok 24

1. NBP vykonáva menovú politiku, ktorú stanovila Rada ministrov po dohode s Radou.

2. Pravidlá určovania výmenného kurzu poľského zlotého k cudzím menám stanoví Rada ministrov po dohode s Radou.

3. NBP oznamuje aktuálne kurzy cudzích mien a kurzy iných devízových hodnôt.

Krátky opis skutkového stavu a konania

1. Dňa 16. mája 2008 uzavreli páni B.P. a M.P. ako dlžníci v postavení spotrebiteľov zmluvu o hypotekárnom úvere so spoločnosťou (A) S.A. Spółka Akcyjna (akciová spoločnosť) podľa vzorovej zmluvy. Na základe zmluvy sa banka zaviazala poskytnúť dlžníkom sumu 460.000 PLN. Úver bol indexovaný v cudzej mene CHF. Doba splatnosti úveru bola 480 mesiacov, pričom úroková sadzba bola stanovená ako súčet referenčnej sadzby LIBOR 3M (CHF) a fixnej marže banky vo výške 1,20 percentuálneho bodu. Úver bol žalobcom vyplatený v 3 tranžach podľa nákupných kurzov uvedených v kurzových lístkoch žalovanej banky. Dňa 10. januára 2013 zmluvné strany uzavreli dodatok k zmluve, ktorý umožňoval dlžníkom, aby úver, ktorý bol indexovaný v cudzej mene, splácali v mene CHF. Možnosť uzatvoriť takýto dodatok existovala od roku 2009.
2. Úver indexovaný v cudzej mene je podľa platného vnútorného poriadku banky týkajúceho sa bankových úverov úverom, ktorého úroková sadzba je založená na referenčnej úrokovej sadzbe inej meny než PLN, a ktorého poskytnutie a splácanie sa uskutočňujú v poľských zlotých na základe kurzu cudzej meny k PLN podľa kurzového lístka (§ 2 bod 2). Podľa definície sa kurzovým lístkom rozumie tabuľka kurzov cudzích mien platná v banke (§ 2 bod 12). V prípade úverov

indexovaných v cudzej mene bol úver poskytnutý v zlotých podľa kurzu, ktorý nebol nižší ako nákupný kurz v súlade s kurzovým lístkom platným v čase poskytnutia finančných prostriedkov. V prípade poskytnutia úveru v tranžiach sa uplatňoval kurz nie nižší ako nákupný kurz stanovený v sadzobníku platnom v okamihu vyplatenia jednotlivých tranží. Výška nesplateného úveru sa uvádza v cudzej mene a prepočítava sa výmenným kurzom, ktorý bol použitý pri poskytnutí úveru (§ 7 ods. 4). Vo vnútornom poriadku je ďalej stanovené, že pri úveroch, ktoré sú indexované v cudzej mene, sú splátky úveru uvedené v cudzej mene a v deň splatnosti predmetnej splátky úveru sa odpíšu z bankového účtu uvedeného v odseku 1, podľa kurzu predaja podľa kurzového lístku platného v banke na konci pracovného dňa, ktorý predchádzal dňu splatnosti predmetnej splátky úveru (§ 9 ods. 2);

3. V nadväznosti na žiadosť o hypotekárny úver indexovaný v cudzej mene žalobcovia podpísali vyhlásenie, že sú si plne vedomí kurzového rizika, vzdávajú sa možnosti prevzatia úveru v PLN a prijímajú úvere indexovaný v CHF, že poznajú ustanovenia vnútorného poriadku (A) týkajúce sa úverov indexovaných v cudzej mene a že boli upovedomení, že informácie o aktuálnej výške výmenných kurzov sú dostupné v pobočkách banky. Okrem toho potvrdili, že si boli vedomí skutočnosti, že kurzové riziko má vplyv na výšku záväzku voči banke (A) a na výšku mesačných splátok úveru, že úver je vyplatený v poľských zlotých na základe pravidiel stanovených vo vnútornom poriadku banky a tiež že zostatok úveru je vyjadrený v cudzej mene; mesačné splátky úveru sú vyjadrené v cudzej mene a možno ich splatiť v poľských zlotých na základe pravidiel stanovených vo vnútornom poriadku banky. Dlužníci podpísali všetky strany žiadosti o úver, zmluvy, vnútorného poriadku a dodatku k zmluve. Žalobcovia prečítali zmluvu a prezreli si vnútorný poriadok bez toho, aby sa s ním dôkladne oboznámili.
4. Za predpokladu, že úver by bol úverom v PLN a neexistovala by klauzula indexácie, s úrokom ako pre úver indexovaný v cudzej mene, t. j. LIBOR 3M + prirážka, potom by výška splátok dlhovaných v období od 16. mája 2008 do 10. októbra 2014 predstavovala sumu 95.491,32 PLN. Rozdiel medzi sumou, ktorú žalobcovia zaplatili na základe zmluvy, a sumou, ktorú by zaplatili v prípade opomenutia sporných zmluvných podmienok týkajúcich sa indexácie, predstavuje sumu 50.492,46 PLN v prospech žalobcov.
5. Výmenné kurzy uplatňované bankou v jej kurzovom lístku boli trhovými kurzami a nepodstatné rozdiely v kurzoch rôznych bánk sú spôsobené rozdielnymi nákupnými a predajnými cenami na medzibankovom trhu. Uplatňovanie nákupného a predajného kurzu bankou vyplýva z potreby zaistenia bezpečnosti peňažných prostriedkov, ktoré jej boli zverené, tým, že sa obmedzí otvorenie menovej pozície. Základným prostriedkom na odstránenie kurzového rizika je to, že banka zabezpečí financovanie vo švajčiarskych frankoch na medzibankovom trhu.
6. Rozdiel medzi sumou úveru, ktorý by žalobcovia museli zaplatiť, ak by uzavreli zmluvu o úvere v poľských zlotých s príslušnou úrokovou sadzbou (176.584,79

PLN), a sumou, ktorú zaplatili na základe zmluvy (145.983,78 PLN) v období od 16. mája 2008 do 10. októbra 2014, by predstavoval sumu 30.601,01 PLN v neprospech žalobcov. K 11. februáru 2017 predstavuje tento rozdiel v neprospech žalobcov 24.803,31 PLN.

7. Počas obdobia, ktorého sa týka žaloba, boli splátky úveru indexovaného v CHF z väčšej časti nižšie ako splátky pri úvere v PLN, a súčasne istina podliehala pri úvere indexovanom v CHF niekoľkokrát vyššej splátke ako pri úvere v PLN. Ako príklad možno na základe selektívnej analýzy splátok v rovnakých 6 mesačných obdobiach uviesť, že v júli 2009 bola mesačná splátka úveru indexovaného v CHF 1.825,06 PLN, z čoho istina predstavovala 991,92 PLN, teda viac ako 54 % splátky, zatiaľ čo splátka úveru v PLN bola 2.485,27 PLN, z čoho istina predstavovala 288,73 PLN, teda viac ako 11 % splátky. V januári 2010 predstavovala splátka úveru indexovaného v CHF sumu 1.712,60 PLN, z čoho istina predstavovala 965,73 PLN, teda viac ako 56 % splátky a splátka úveru v PLN predstavovala sumu 2.357,96 PLN, z čoho istina bola 255,56 PLN, teda viac ako 10 % splátky. Neskôr v januári 2013 predstavovala splátka úveru indexovaného v CHF sumu 2.019,29 PLN, z čoho istina zodpovedala sume 1.299,12 PLN, teda viac ako 64 % splátky, zatiaľ čo splátka úveru v PLN predstavovala sumu 2.396,93 PLN, z čoho istina bola 298,60 PLN, teda viac ako 12 % splátky. Ďalej v januári 2014 predstavovala splátka úveru indexovaného v CHF sumu 2.030,99 PLN, z čoho istina bola 1.320,26 PLN, teda viac ako 65 % splátky a splátka úveru v PLN predstavovala sumu 1.928,45 PLN, z čoho istina bola 484,85 PLN, teda viac ako 25 % splátky. Napokon v júli 2014 predstavovala splátka úveru indexovaného v CHF sumu 2.041,59 PLN, z čoho istina predstavovala sumu 1.362,16 PLN, teda viac ako 66 % splátky, a splátka úveru v PLN predstavovala sumu 1.938,79 PLN, z čoho istina bola 537,15 PLN, teda viac ako 27 % splátky.

Základné tvrdenia účastníkov konania pred vnútroštátnym súdom

1. Žalobcovia ako základ pre tvrdenie o nekalej povahe zmluvných podmienok uvádzajú skutočnosť, že žalovaná úplne svojvoľne určuje výmenný kurz pre nákup a predaj cudzej meny CHF v bankovom kurzovom lístku pre úvery v cudzej mene alebo úvery indexované kurzom cudzej meny. Okrem toho uvádzajú, že zmluva ani vnútorný poriadok banky neobsahujú ustanovenia týkajúce sa spôsobu určovania indexu, na základe ktorého by sa určila výška výmenného kurzu pre nákup a predaj meny CHF. Výmenný kurz v kurzovom lístku sa stanovuje na základe výmenného kurzu na medzibankovom trhu tým spôsobom, že nákupný alebo predajný kurz sa odchyli na jednu alebo druhú stranu od medzibankového kurzu, o čom rozhoduje predstavenstvo banky, a spotrebitelia nemajú nijaký vplyv na stanovenie nákupného a predajného kurzu cudzej meny. V dôsledku toho žalovaná tým, že na základe nedovolennej zmluvnej podmienky stanovovala výšku dlhu a mesačných splátok úveru, konala protiprávne a je povinná vrátiť neoprávnene získané sumy. Uplatnený nárok predstavuje rozdiel medzi sumami,

ktoré obdržala žalovaná ako splátky úveru, a sumou, ktorá by bola dlhovaná v prípade opomenutia nekalých podmienok.

2. Žalovaná banka vo svojej odpovedi uviedla, že žalobcovia počas viac ako 8 rokov nespochybnili platnosť zmluvy o úvere ani jej jednotlivých ustanovení, túto zmluvu plnili a využili ekonomické výhody vyplývajúce z výberu tejto formy úveru v porovnaní s úverom PLN. Odvolávanie sa na poškodenie záujmov spotrebiteľa je pokusom vyhnúť sa dôsledkom prijatého finančného rozhodnutia, ktoré prestalo prinášať očakávané výhody. Podľa banky zmluvná podmienka o indexácii nepodlieha skúmaniu z hľadiska jej súladu s článkom 385¹ občianskeho zákonníka, keďže bola individuálne dohodnutá medzi zmluvnými stranami, neobsahuje podmienky, ktoré by boli v rozpore s dobrými mravmi, ani nepoškodzuje záujmy spotrebiteľa, pričom banka nestanovuje kurzový lístok svojvoľne, keďže nákupný a predajný kurz CHF v kurzových lístkoch žalovanej zodpovedal trhovým hodnotám. Banka okrem toho uviedla, že podľa článku 111 zákona o bankách je povinná zverejňovať svoje výmenné kurzy, ktoré používa, a to bez ohľadu na zmluvný vzťah a vzorové zmluvy, pričom v čase uzavretia zmluvy neexistovala právna úprava ukladajúca bankám povinnosť stanoviť presné ukazovatele a matematických modely výpočtu výmenných kurzov. Dodala, že výmenné kurzy, ktoré sa menia v zlomkoch sekundy, sú stanovované na základe celkových trhových ukazovateľov, ktoré sú nezávislé od banky, pričom politika vedenia kurzových lístkov podlieha kontrole zo strany Komisie pre finančný dohľad.
3. Žalovaná dodala, že vyhovel odporúčaniam S, keď od apríla 2009 vo vnútornom poriadku uviedla, že kurzy cudzích mien sa stanovujú s ohľadom na: priemerné výmenné kurzy vyhlásené NBP, aktuálnu situáciu na trhu cudzích mien, aktuálnu menovú pozíciu banky a predpoveď kurzového vývoja.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 1 Analýza smernice 93/13, ktorá bola do poľského právneho poriadku prebratá okrem iného prostredníctvom článku 385¹ občianskeho zákonníka, ani analýza vyššie citovaných ustanovení poľského práva a judikatúry Súdneho dvora, a konkrétne takéto sa článku 5 smernice a rozsudkov vo veciach C-186/16, C-96/14 a C-26/13, nepostačujú vnútroštátnemu súdu na odpoveď na položené otázky.
- 2 Prvá pochybnosť súdu sa týka toho, či s ohľadom na článok 3 ods. 1, článok 4 ods. 1 a článok 5 smernice Rady 93/13/EHS a na články 69 a 11 zákona o bankách, v znení platnom v čase uzavretia zmluvy, je možné od banky požadovať, aby zmluvné podmienky stanovujúce výmenný kurz pre nákup a predaj cudzej meny v zmluve o úvere indexovanom v cudzej mene boli formulované úplne jednoznačne – teda tak, aby dlžník/spotrebiteľ mohol sám určiť tento kurz k danému dňu – vzhľadom na povahu tejto zmluvy, vnútroštátne pravidlá a ustálené zvyklosti v čase uzavretia zmluvy. V čase podpísania zmluvy

neexistovali žiadne predpisy, ktoré by stanovovali povinnosť uviesť pravidlá týkajúce sa stanovenia kurzov cudzích mien, pričom článok 69 ods. 2 zákona o bankách v znení platnom v tom čase stanovoval požiadavku písomnej formy zmluvy o úvere a uvádzal, čo má takáto zmluva konkrétne stanovovať (napríklad výšku a menu, v ktorej bol úver poskytnutý, účel, na ktorý bol úver poskytnutý, pravidlá a lehoty splácania úveru, alebo výšku úročenia úveru a podmienky jeho zmeny). Situácia sa zmenila 26. augusta 2011, a teda viac ako 3 roky po uzavretí zmluvy, kedy nadobudol účinnosť článok 69 ods. 2 bod 4a zákona o bankách, ktorý stanovoval, že v prípade zmluvy o úvere denominovanom alebo indexovanom v inej mene, než je poľská mena, musí takáto zmluva obsahovať najmä podrobné pravidlá určovania spôsobov a lehôt pre stanovovanie výmenného kurzu, na základe ktorého sa konkrétne vypočíta výška úveru, jeho tranže a mesačné splátky s úrokom, ako aj pravidlá prepočtu na menu, v ktorej je úver poskytnutý alebo splácaný. Toto ustanovenie však nevyklúčilo slobodu banky určiť kurz cudzej meny a zaviedol jedine povinnosť vymedziť pravidlá a lehoty pre výpočet výmenných kurzov. V návrhu dôvodovej správy k zákonu, ktorým bol doplnený bod 4a, bolo najmä uvedené, že po doplnení tohto bodu bude dlžník vo fáze zmluvy o úvere primerane informovaný zo strany banky o zásadných pravidlách splácania úveru. Vďaka tomuto riešeniu si budú banky navzájom konkurovať tzv. „spreadom“. Vnútroštátny súd uvádza, že vo vnútroštátnom práve neexistuje ustanovenie, ktoré by spresňovalo, ako sa majú určovať výmenné kurzy, čo sa zdá byť zámerné vzhľadom na aktivitu na voľnom trhu.

- 3 V tejto súvislosti vnútroštátny súd poznamenáva, že pri posúdení možnosti jasnej formulácie pravidiel stanovovania výmenných kurzov nemožno ignorovať pravidlá stanovovania výmenných kurzov prostredníctvom NBP, ktoré boli platné v čase uzavretia zmluvy. V súlade s § 2 bodom 1 uznesenia predstavenstva NBP č. 51/2002 z 23. septembra 2002 o spôsobe výpočtu a oznamovaní aktuálnych výmenných kurzov cudzích mien sa priemerné výmenné kurzy cudzích mien vypočítajú v prípade EUR a USD prepočítaním na PLN na základe tzv. „kvótovania“. To spočíva v každodennom informovaní sa u 10 bánk zo „Zoznamu bánk uchádzajúcich sa o funkciu dileru peňažného trhu podľa obratu dosiahnutého na medzibankovom trhu cudzích mien – spotové operácie v cudzej mene – PLN“, o nákupných a predajných kurzov EUR a USD k PLN uplatňovaných v týchto bankách. Podľa bodu 2 kurzy ďalších cudzích mien, ako napríklad CHF, sa vypočítajú na základe kurzu EUR k PLN vypočítaného podľa bodu 1 a na základe trhových kurzov EUR v jednotlivých cudzích menách o 11.00 hodine. Žalovaná banka bola uvedená na zozname bánk uchádzajúcich sa o funkciu dileru peňažného trhu, takže kurzy cudzích mien z kurzových lístkov žalovanej banky boli základom pre stanovenie výmenného kurzu NBP. V tejto súvislosti treba dodať, že NBP ako orgán so zákonnými a ústavnými právomocami (článok 227 Ústavy Poľskej republiky), ktorý vykonával peňažnú politiku a čo je dôležitejšie menovú politiku počas 18 rokov, teda počas obdobia kratšieho ako obdobie uzatvorenia zmluvy, trikrát zmenila pravidlá týkajúce sa stanovenia kurzov cudzích mien.

- 4 Vzniká teda otázka, či vzhľadom na dlhodobú povahu zmluvy o úvere indexovanom v cudzej mene a na nepredvídateľné zmeny na menovom trhu je vôbec možné od žalovanej vyžadovať, aby presne a dôsledne vymedzila pravidlá stanovovania kurzu cudzej meny, či tiež vzhľadom na povahu služby možno sa v súlade s článkom 4 ods. 1 smernice 93/13 odvolávať na všeobecnejšie chápanie kurzu na voľnom trhu, a to tým skôr, že prípadná sloboda banky určovať kurz cudzej meny v medziach trhových hodnôt by nevytvorila značnú ekonomickú nerovnováhu v zmysle článku 3 ods. 1 smernice na ujmu spotrebiteľa. Túto pochybnosť podľa všetkého potvrdzuje aj vnútorný poriadok banky, ktorý uplatňovala žalovaná po doplnení článku 69 ods. 2 bodu 4a zákona o bankách. Ako žalovaná uviedla, od uvedenej zmeny sa v súlade s vnútorným poriadkom banky kurzy cudzích mien stanovujú s ohľadom na: priemerné výmenné kurzy oznámené prostredníctvom NBP, aktuálnu situáciu na trhu cudzích mien, aktuálnu menovú pozíciu banky, predpoveď kurzového vývoja. Takéto znenie vnútorného poriadku banky, hoci uvádza kritéria stanovovania kurzu cudzej meny, vzhľadom na nepresné a nekonkrétne pravidlá neumožňuje faktické stanovenie kurzu cudzej meny.
- 5 Ak by sa uznalo, že zmluvná podmienka týkajúca sa pravidiel určovania kurzov cudzích mien sa môže vyznačovať v prípade zmluvy o úvere indexovanom v cudzej mene určitou všeobecnosťou a odkazovať na trhový kurz, vyvstáva nasledujúca otázka, či je možné vykladať zmluvné dojednanie týkajúce sa určovania nákupného a predajného kurzu cudzej meny veriteľom (bankou) tak, aby sa odstránili zmluvné pochybnosti v prospech spotrebiteľa a aby bolo uznané, že zmluva stanovuje nákupný a predajný kurz cudzej meny nie ľubovoľné, ale trhovo.
- 6 V tomto kontexte treba určiť, či je možné odstrániť nejednoznačnosť zmluvnej podmienky definujúcej pravidlá určenia kurzu cudzej meny v súlade s odôvodneniami a článkom 5 smernice 93/13 bez toho, aby bolo potrebné vypustiť spornú zmluvnú podmienku. V prospech takéhoto riešenia môže hovoriť rozlíšenie medzi možnosťou vykladať zmluvné podmienky v prospech spotrebiteľa v súlade s článkom 5 uvedenej smernice a možnosťou vylúčiť zmluvné podmienky vyhlásené za nekalé podľa článku 6 uvedenej smernice. Otázka výkladu prejavu vôle a zmlúv vo vnútroštátnom právnom poriadku je upravená článkom 65 občianskeho zákonníka, podľa ktorého je potrebné vychádzať z pravidiel spoločenského spolunažívania a zo zvyklostí s ohľadom na okolnosti prejavu vôle a v prípade zmlúv zo spoločného zámeru zmluvných strán a účelu zmluvy. Ide teda v podstate o to, či nejednoznačnú zmluvnú podmienku v spotrebiteľskej zmluve možno odstrániť výkladom spoločného úmyslu zmluvných strán a účelu zmluvy, alebo či takúto podmienku treba nejako automaticky považovať za neplatnú v zmysle článku 385¹ občianskeho zákona. To je dôležité v kontexte tvrdení žalobcov, že sa v čase uzavretia zmluvy domnievali, že na výpočet bude použitý objektívny kurz, akým je napríklad kurz NBP, a v kontexte tvrdení žalovanej, že ňou použitý kurz je trhovým kurzom a nie svojvoľne stanoveným kurzom.

- 7 Pochybnosti sa týkajú aj postupu pri posúdení nekalej povahy danej zmluvnej podmienky. Na základe názoru zastávaného vnútroštátnymi orgánmi [Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (úrad na ochranu hospodárskej súťaže a spotrebiteľov) a Rzecznik Finansowy (finančný ombudsman)] a vnútroštátnou judikatúrou možno pripustiť, že posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky týkajúcej sa určenia nákupného a predajného kurzu cudzej meny v zmluve o úvere indexovanom v cudzej mene z hľadiska smernice 93/13 možno vykonať len na základe doslovného znenia zmluvy. Vzhľadom na rozsudky Súdneho dvora (z 26. januára 2017, vo veci C-421/14 a tam citovaný rozsudok zo 4. júna 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, bod 39, a zo 14. marca 2013, vo veci (C-415/11, Aziz/Catalunyacaixa), sa pritom posúdenie zmluvnej podmienky musí vykonať s ohľadom na všetky relevantné skutkové okolnosti. V rozsahu, v akom sú zmluvné podmienky v tomto type vecí zhodné alebo podobné, okolnosti týkajúce sa úkonov zmluvných strán v čase uzavretia zmluvy odôvodňujú otázku, či na účely posúdenia zmluvnej podmienky ako nedovolanej sú relevantné tieto aspekty: a) plnenie zmluvy ako odraz okolností ku dňu uzavretia zmluvy; b) nepodpísanie dodatku k zmluve umožňujúceho priame splatenie úveru v cudzej mene; c) vplyv namietaných zmluvných podmienok na vôľu spotrebiteľa uzavrieť zmluvu; d) pochopenie spornej zmluvnej podmienky spotrebiteľom; alebo tiež e) nedostatok záujmu spotrebiteľa o napadnutú zmluvnú podmienku pri uzatváraní a plnení zmluvy, vrátane neoboznámeneia sa s obsahom zmluvy v čase jej uzatvorenia a počas celej doby jej trvania. Táto pochybnosť vyplýva z judikatúry obsiahnutej v rozsudku vo veciach C-415/11 a C-421/14, kde sa uvádza, že rozpor s pravidlami dobrej viery existuje vtedy, ak zmluvné ustanovenia určujú rozdelenie práv a povinností spôsobom, ktorý by zmluvné strany neakceptovali v rámci čestných rokovaní. Podľa vnútroštátneho súdu sa posúdenie okolností uzavretia zmluvy, vrátane spoločného úmyslu zmluvných strán, pokiaľ ide o určenie, aké výmenné kurzy cudzích mien budú používané pri plnení zmluvy, musí vykonať so zreteľom na judikatúru uvedenú v rozsudku Súdneho dvora vo veciach C-415/11 a C-421/14. Za týchto podmienok sa vnútroštátny súd domnieva, že nezanedbateľný význam majú okolnosti týkajúce sa úkonov zmluvných strán v čase uzavretia zmluvy uvedené v bodoch a) až e) vyššie.
- 8 Otázku, či by bola zmluvná podmienka akceptovaná, pritom možno objasniť na základe týchto pochybností. Konkrétne otázka plnenia zmluvy, opomenutia významu pravidiel určenia kurzu cudzej meny alebo neoboznámeneia sa so zmluvou počas celej doby jej platnosti, umožňuje dospieť k záveru, že by zmluva bola uzavretá, aj keby sa zmluvná strana v rámci čestných rokovaní dozvedela o podrobnostiach určenia kurzu cudzej meny bankou. Tieto pochybnosti sú v prejednávanej veci posilnené skutočnosťou, že žalobca uviedol, že očakával, že kurz bude stanovený objektívne, pričom ako príklad uviedol kurz NBP. Na druhej strane žalovaná pripúšťa, že bola povinná uplatňovať trhovú kurz, a teda v podstate aj objektívny. Môže totiž nastať situácia, že zmluvné strany zhodne pochopili zmluvné ustanovenie, ktoré bolo počas čestných rokovaní prijaté, pričom splnili podmienku dobrej viery uvedenú v rozsudkoch Súdneho dvora vydaných vo veciach C-415/11 a C-421/14. To ďalej odôvodňuje pochybnosť, či skutočná zhoda vôle zmluvných strán, pokiaľ ide o potrebu použiť objektívny

kurz, umožňuje kvalifikovať predmetnú zmluvnú podmienku ako nekalú alebo či je v tejto súvislosti možné odstrániť zmluvné pochybnosti v tom zmysle, že aby sa konštatovalo, že kurz cudzej meny banky v kurzovom lístku banky nie je ľubovoľným kurzom, ale kurzom vytvoreným v rámci slobody vyplývajúcej z článku 69 a článku 111 zákona o bankách, avšak výlučne v hraniciach trhových hodnôt.

- 9 Všetky vyššie uvedené prejudiciálne otázky sú relevantné pre určenie riadneho normatívneho štandardu vyplývajúceho z predmetných ustanovení analyzovanej smernice 93/13, a preto majú tiež veľký význam, pokiaľ ide o ustanovenia vnútroštátneho práva. Vzhľadom na veľký počet sporov prejednávaných pred vnútroštátnymi súdmi proti rôznym bankám, ktoré sa odvolávajú v prvom rade na to, že pri tvorbe výmenných kurzov nejde o svojvoľnosť, bude odpoveď poskytnutá Súdnym dvorom mimoriadne užitočná nielen pre vyriešenie sporu vo veci samej, ale aj pre rozhodovanie vo viacerých iných vnútroštátnych sporov tohto typu. Záporná odpoveď na prvú otázku v podstate umožní efektívne rozhodovanie v analogických veciach bez toho, aby bolo potrebné sa zaoberať inými otázkami, vrátane menového rizika.
- 10 V prospech kladnej odpovede hovorí skutočnosť, že typ zmluvy o hypotekárnom úvere indexovanom v cudzej mene, ktorá bola uzatvorená na niekoľko desaťročí (v prejednávanej veci na 40 rokov), pravdepodobne znemožňuje formulovanie zmluvnej podmienky tak jednoznačne, aby sa uplatňovala počas celého trvania zmluvy. Keďže NBP počas 18 rokov trikrát zmenila pravidlá týkajúce sa určovania kurzov cudzích mien, zdá sa byť na mieste pochybnosť, či je možné vyžadovať, aby obchodná banka bola schopná prijať v tejto súvislosti jednoznačné riešenie, a to na tak dlhé obdobie.
- 11 Odkaz na aritmetický vzorec zohľadňujúci kurzy medzibankového trhu uvedené na informačných servisoch Reuters alebo Bloomberg, ktorý bol korigovaný o maržu, by nemusel spĺňať požiadavku jasnosti a určitosti zmluvnej podmienky. Vzhľadom na takéto dlhé trvanie zmluvy a na nepredvídateľnosť hospodárskej situácie by sa totiž odkaz na údaje týchto informačných servisov, ktorých spoľahlivosť nemožno overiť, mohol ukázať ako nedostatočný. Treba si však uvedomiť, že vzhľadom na to, že kurz NBP je výsledkom výmenných kurzov obchodných bánk stanovených v ich kurzových lístkoch (vrátane žalovanej banky), zmluvný odkaz na kurz NBP v zmluve by tiež mohol byť kritizovaný z dôvodu svojvoľného určenia tohto kurzu vzhľadom na nepriamy vplyv obchodných bánk na kurz NBP. Pochybnosti vyvoláva tiež možnosť, že kurz NBP bude uznaný za objektívny ukazovateľ, ktorý je nezávislý od vôle obchodných bánk. V takejto situácii by jedinou istou, aj keď dosť všeobecnou, zmluvnou podmienkou bola taká, ktorá odkazuje na trhové nákupné a predajné kurzy cudzej meny. Súčasne by určitá všeobecnosť namietanej zmluvnej podmienky mohla byť odôvodnená vzhľadom na článok 3 ods. 1 smernice povahou zmluvy o úvere indexovanom v cudzej mene uzavretej na dobu niekoľkých desiatok rokov. Zároveň skutočnosť, že banke sa ponechá určitá voľnosť pri stanovení výmenných kurzov – len v rámci hraníc trhovej hodnoty – bráni tomu, aby sa takáto zmluvná

podmienka považovala za spôsobujúcu značnú nerovnováhu v neprospech spotrebiteľa podľa článku 4 ods. 1 smernice. Vnútroštátna právna úprava nezakazuje banke, aby stanovila vlastný výmenný kurz cudzích mien v súlade s článkami 69 a 111 zákona o bankách, pričom voľný trh by bol primeranou zárukou reálnych a objektívnych výmenných kurzov.

- 12 Pokiaľ ide o kladnú odpoveď na druhú otázku, treba uviesť, že vzhľadom na to, že smernica 93/13 rozlišuje medzi možnosťou odstrániť nejednoznačnosť zmluvnej podmienky podľa jej článkom 5 a možnosťou vypustiť napadnutú zmluvnú podmienku podľa článku 6 tejto smernice, zdá sa potrebné použiť v prvom rade miernejšie riešenie a pokúsiť sa o odstránenie zmluvnej nejednoznačnosti, a tým umožniť v plnom rozsahu zachovať zmluvu v súlade s vôľou zmluvných strán. K určeniu vôle zmluvných strán môže slúžiť článok 65 občianskeho zákonníka. V prospech to hovorí skutočnosť, že zmluvných strán uviedli, že výmenné kurzy cudzích mien musia byť podľa zmluvy objektívne, čo žalovaná chápala ako trhový kurz, kým žalobcovia nemali v tejto súvislosti ucelený názor a spomenuli ako príklad výmenný kurz NBP.
- 13 Konkrétne v rozsudku vo veci C-421/14 Súdny dvor uviedol, že vnútroštátnemu súdu prináleží vykonať konkrétnu kvalifikáciu príslušnej zmluvnej podmienky na základe uvedených kritérií a podľa okolností prejednávanej veci (bod 57). V bode 61 tohto rozsudku sa tiež uvádza, že podľa článku 4 ods. 1 analyzovanej smernice sa má nekalá povaha zmluvnej podmienky posudzovať so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená, a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy v danom čase. V nadväznosti na tento rozsudok treba odkázať na rozsudok v ňom citovaný vo veci C-243/08 (bod 39), v ktorom sa uvádza, že článok 4 smernice stanovuje, že nekalá povaha zmluvnej podmienky sa má posudzovať so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, pre ktoré bola zmluva uzatvorená, a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy (pozri aj rozsudok Súdneho dvora, C-415/11, bod 71).
- 14 Pre úplnosť treba uviesť, že napadnutá zmluvná podmienka, hoci nie je dostatočne presná, neumožňuje pripísať žalovanej zlý úmysel, keďže počas celej doby plnenia zmluvy uplatňovala v súlade s vlastným chápaním zmluvy trhové výmenné kurzy, a to aj v čase, keď otázka nekalej povahy zmluvných podmienok nebola nastolená. V tejto súvislosti nemožno banke pripisovať zámer upraviť zmluvné dojednanie s cieľom poškodiť spotrebiteľa použitím svojvoľných kurzov cudzích mien odtrhnutých od trhových kurzov. Podobné zmluvné podmienky v úverových zmluvách tohto typu boli bežnou praxou aj v iných bankách. V prospech uznania, že tieto kurzy sú trhové, môžu hovoriť aj ekonomické súvislosti. Treba uviesť, že aj keby sa pripustila sloboda banky stanoviť výmenné kurzy cudzích mien v rámci trhovej hodnoty, viedlo by to k tomu, že dlžníci v prejednávanej veci by sa nachádzali vo výhodnejšej hospodárskej situácii, než keby boli stranami zmluvy o úvere v PLN s príslušným úročením.